

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum articuli fidei conuenienter ponantur in symbolo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

LUC. 10. qui vos audit, me audit, dicuntur habere fidem implicitam in fide eorum. Et ex hoc sequitur quod ex errore aliquorum maiorum nullum periculum minoribus imminet, quia non innituntur fidei personali huius, vel alius qui potest deficere, sed eorum fidei, quatenus sunt rectores ecclesie, quam impossibile est in omnibus deficere cum sit regimen Spiritus sancti, ideo &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum articuli conuenienter ponantur in symbolo.

Tbo. 2. 2. q. 1. art. 9.

Secundo queritur vtrum articuli conuenienter ponantur in symbolo. Et arguitur quod non, quia sacra scriptura est regula fidei, cui non licet aliquid addere vel minuire secundum illud quod habetur Deut. 4. Non addetis ad verbum quod ego loquor vobis, neq. auferetis ab eo, sed articuli fidei pertinent ad fidem, sicut ipsum nomen dicit, ergo non debent in alia scriptura contineri, quam in sacra, non licuit ergo facere symbolum tanquam regulam fidei, in quo articuli fidei contineantur.

1. Itē Ephes. 3. dicitur, quod vnus est dominus, & vna fides, sed symboli ponitur regula fidei: ergo debet tantum esse vnus, & non multiplex, male ergo assignatur triplex symbolum Apostolorum, Nicenum & Athanasii.

2. IN contrarium arguitur, quia vniuersalis ecclesia non potest errare, quum regatur a Spiritu sancto, qui est spiritus veritatis, secundum illud Ioan. 16. Cum venerit Paracletus, quem ego mitto vobis a Patre Spiritum veritatis, &c. sed symbolum compositum est auctoritate ecclesie, ergo bene.

3. RESPONSO. Videnda sunt tria. Primum est, quid sit articulus. Secundum est, quid sit symbolus, & qua necessitate vel vtilitate sit compositum. Tertium est de distinctione articuloꝝ in symbolo contentioꝝ.

4. QVANTVM ad primum sciendum est quod secundum Rich. de S. Victore, articulus est indiuisibilis veritas de Deo, arctans nos ad credendum. Dicitur autem indiuisibilis veritas, non quia sit de incompleto, quia circa incompleta proprie non est veritas, sed quia est de completo non resoluibili in plures veritates habentes speciales difficultates. Et dicitur talis veritas articulus ad similitudinem articuli in rebus corporalibus, in quibus vocatur organum quod non est diuisibile in plura. Quod autem est diuisibile in talia, non dicitur articulus, sicut manus quæ diuiditur in digitos non dicitur articulus, sed digitus, qui vltimè non diuiditur in alia organa, similiter veritas fidei, quæ non diuiditur in plures veritates habentes speciales difficultates dicitur articulus. Dico autem plures haberes difficultates, quia cum fides sit de his quæ sunt supra naturam humanam, quæ habent difficultates speciales articuli continent speciales difficultates, & ideo si ex vno articulo sequantur aliqua vel concomitentur quæ eo credito facile est credere non faciunt nouum articulum, sicut credito quod Christus fuerit mortuus, facile est credere quod fuit sepultus: & ideo de morte & sepultura Christi non sunt distincti articuli.

5. Quod autem additur quod est veritas arctans nos ad credendum, non est intelligendum de arctatione coactioꝝ nis, cum nullus credat nisi volens, sed de arctatione suppositionis, si enim volumus saluari, arctamur ad credendum. Est etiam aduertendum quod articulus potest esse vel dici illud ad quod arctat nos fides ad credendum vel solum illud ad quod arctat nos sola fides. Primo modo dicitur articulus, Deum esse vnum, creatorem, omnipotentem, & quædam talia, ad quæ per fidem arctamur, quia his amotis non esset fides: nihilominus tamen non tenentur sola fide, sed possunt sciri vera demonstratione. Secundo modo dicitur articulus solum illud quod excedit rationem naturalem vltioris, vt Deum esse trinum in personis, filium incarnatum, & huiusmodi, & strictè loquendo ac proprie hi soli dicuntur articuli fidei. Et tantum de primo.

6. QVANTVM ad secundum sciendum est quod symbolum dicitur a similitudine vel a collectione. Symbolizare enim dicuntur aliquid quado ex pluribus partibus fit vnus conuiuium, & hoc modo a collectione triplici dicitur symbolum, scilicet a collectione multoꝝ hominum in vna fidem.

Secundo a collectione prædicantiũ & declarantiũ fidei. Tertio a collectione articuloꝝ ex diuersis locis scripture in qua tora fides quantum ad principalia credibilia continetur. Fuit autem duplex vtilitas condendi symboli. scilicet certa & facilior cognitio credendoꝝ, & maior cautela contra fraudem hereticoꝝ fidem corrumpentiũ. Cum enim omnis veritas fidei in sacra scriptura diffuse contineatur, & in pluribus locis obscure ita quod ad eliciendum clarè fidei veritatē ex sacra scriptura requiritur longū studium, cui non possunt intendere omnes illi quibus necessarium est cognoscere fidei veritatem, necessarium fuit ex locis sacre scripture summam ea colligere, vt sic collecta proponerentur omnibus ad credendum, ne fides simplicium per hereticos damnantes scripturas corrumpere.

8. Hoc autem factum est in tribus symbolis. Primo in symbolo Apostolorum, quod fuit conditum tempore veritatis nondum prolata, & ideo dicitur submissè. Secundo in symbolo Niceno causa veritatis propalanda contra hereticos: & ideo in missa solemni cantatur post euangelium, in quo quedam difficillima quæ continebantur in symbolo Apostolorum, diffusius elucidantur. Tertium vero symbolum editum est tempore veritatis per hereticos excussa, sed tamè prævalentis, scilicet symbolum Athanasii, propter quod dicitur in manè pulsus tenebris, quamuis illud sit magis per modum cuiusdam doctrinæ, quam per modum symboli. In his autem tribus continetur eadem veritas, sed in vno magis explicitè quam in alio, secundum quod fuit necessarium propter hereses diuersas diuersis temporibus insurgentibus.

9. Quantum ad tertium sciendum est quod quum articulus sit veritas de Deo, vt dictum fuit, aut est pertinens ad maiestatem diuinitatis, aut ad mysteriũ assumptæ humanitatis: circa maiestatem diuinitatis tria nobis credenda proponuntur. Primum est vnitas diuinitatis: & sic primus articulus est, Credo in Deum. Secundus est, trinitas personarum, & de hoc sunt tres articuli, vnus pertinet ad Patrem, Patrem omnipotentem. Alius pertinet ad personam filii, Et in Iesum Christum filium eius. Alius pertinet ad personam Spiritus sancti, Credo in Spiritum sanctum. Tertium quod proponitur nobis circa diuinitatē, sunt opera diuinitatis, ad quæ pertinet tres articuli, vnus ad opus naturæ, Creatorem celi & terræ, &c. Alius ad opus gratiæ, Sanctam ecclesiam catholicam, sanctorum communionem remissionē peccatorum. Alius pertinet ad consummationem gloriæ. Carnis resurrectionem, vitam æternam, amen. Circa autē mysterium humanitatis Christi proponuntur nobis credenda septem, scilicet conceptio, natiuitas, passio, descensus ad inferos, resurrectio, accessio in cælum, & aduentus ad iudicium, & de his septem sunt articuli, quorum primus exprimitur. Qui conceptus est de Spiritu sancto. Secundus, natus est ex Maria virgine. Tertius, passus sub pontio Pilato. Quartus, descēdit ad inferos. Quintus, tertia die resurrexit a mortuis. Sextus, ascendit ad cælum, sedet ad dexteram Dei Patris. Septimus, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Alii autem assignat distinctionem & numerum articuloꝝ secundum numerum Apostolorum, qui primum symbolum condiderunt, sed quia talis assignatio per accidens est, & minus artificialis, ideo dimittatur.

10. AD primum argu. dicendum quod supra sacram scripturam nihil addendum est quod sit difsonum sacre scripture ipsam in aliquo diminuens, aut corrupens, sed bene potest addi illud quod per sacram scripturam habet amplius declarari, secundum illud Eccl. 14. Qui elucidat me, vitam æternam habebunt, ea enim quæ sparsim continentur in sacra scriptura, & sunt ad credendum magis necessaria, vtile est de sacra scriptura excerptare, & in vnũ colligere ad faciliorem instructionem simplicium & contra versutiam hereticoꝝ, & sic factum est per symbolum.

11. Ad secundum dicendum quod in tribus symbolis vna veritas continetur, magis tamen explicita in vno, quam in alio propter nouas hereses variis temporibus insurgentes, talis autem pluralitas in voce saluata vnitatis in re non repugnat vnitati fidei, ideo &c.

Magistri Durandi de
QVÆSTIO TERTIA.
Vtrum fides infusa sufficiat ad eliciendum
actum fidei sine fide acquisita.

Calet. 2. 2. q. 4. ar. 5. Et in Tho. 2. 2. q. 6. ar. 1. ad. 1.

Tertio queritur, vtrum fides infusa sufficiat ad eliciendum actum fidei sine fide acquisita. Et videtur quod sic, quia habitus est quo quis potest vti cum voluerit præsentente obiecto, sed hoc non est, nisi per habitum fidei infusam possit fidelis exire in actum absque quocunque alio acquisito, ergo &c.

1 Item perfectior est fides infusa, quam acquisita, sed fidem acquisitam potest quis exire in actum sine fide infusa, ergo & per fidem infusam sine acquisita.

2 IN contrarium est quod dicitur Rom. 10. quomodo credet ei que non audierunt? & ibi dicitur quod fides est ex auditu, ergo ad credendum oportet quod homo habeat fidem ex auditu. Sed talis est acquisita, ergo præter fidem infusam necessaria est ad actum credendi fides acquisita.

3 **R**ESPONSIO. Dicendum est quod fides infusa non sufficit ad eliciendum actum credendi sine fide acquisita, vocatio fidei acquisitam, omnem cognitionem acceptam ex apparentibus & hoc patet primo sic, si fides infusa sufficeret ad eliciendum actum credendi sine fide acquisita, tunc baptizatus in quo est fides infusa factus ad ultus, & etiam per miraculum scientis naturalibus præditus, propositis sibi credibilibus & oppositis credibilibus absque persuasione ad quamcumque partem, assentiret credibilibus, & oppositis dissentiret: hoc autem est falsum, ergo fides infusa non sufficit ad credendum sine acquisita. Maior patet, quia habitus qui secundum se sufficit ad eliciendum aliquem actum proposito obiecto potest actum illum elicere. Minor probatur dupliciter. Primo quia habens fidem non solum quoad habitum, sed etiam quoad actum, respectu aliquorum non minus potest exire in actum respectu aliorum credibilibus de nouo sibi propositorum, quam habens fidem solum secundum habitum potest exire respectu quorumcumque credibilibus propositorum sibi, omnia enim sunt ei noua, & de nouo proposita, sed Iudæi habentes fidem secundum habitum, & secundum actum respectu aliquorum credibilibus per illum non assentiebant nouis articulis à Christo propositis. Alioquin omnes habentes assensissent, quod non est verum, & qui assenserunt hoc fuit concurrente cum fide notitia acquisita ex vita & miraculis, ergo fortiori ratione ille qui haberet solum fidem, quæ nunquam exisset in actum respectu quorumcumque credibilibus non assentiret sibi articulis propositis plusquam oppositis eorum per solam fidem infusam, nisi concurreret aliqua notitia acquisita, imò forte si talis esset miraculose præditus cognitione naturali, facilius assentiret oppositis articulis quam articulis, talis enim facilius credit vnum esse suppositum in diuinis quam tria, & Deum non esse hominem quam esse hominem. Secundo probatur eadem minor per illud quod dicit beatus Aug. contra fundamentum Manichæi, & habitum fuit supra d. 24. q. 1. Non crederem Euangelio, si non crederem ecclesie approbati, & iterum, Euangelium Nazæeorum non admitto, quia ecclesia non admitit: assensus autem dependens ex approbatione ecclesie est acquisitus, ergo fides infusa non sufficeret ad credendum articulos in Euangelio contentos, si non concurreret notitia ex approbatione ecclesie.

4 Secundo principaliter patet idem sic, Actus qui dependet ex aliquo apparente in se, si sit respectu obiecti non apparentis in se, non potest procedere ex solo habitu infuso, sed actus credendi articulos est huiusmodi, ergo non potest procedere ex solo habitu infuso. Maior patet, quia cum habitus infusus non faciat obiectum quod in se non est apprensibile esse apprensibile, si actus dependet ex alio apparente, impossibile est quod ad talem actum sufficiat habitus infusus. Minor declarata fuit prius, d. 24. q. 1. ubi ostensum fuit quod oportet actum credendi resolueri ad aliquod modum quod est in se apprensibile. Et confirmatur hoc per dictum Saluatoris, Ioan. 15, qui dicit, si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent, si opera in eis non fecissem, quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent. Constat autem quod non habuissent excusationem de peccato incredulitatis, dato quod Christus non fuisset eis locutus, aut miracula fecisset, si fides infusa sufficeret ad credendum, dummodo credibilia fuissent eis proposita, videtur ergo

Sancto Porciano

quod ad credendum non sufficiat fides infusa, sine aliqua acquisita notitia. Et ideo secundum Apostolum Rom. 10. Ad credendum opus est prædicatione. Prædicatione autem non est simplex propositio credibilibus, sed est cum persuasione ex scripturis vel signis, vel aliquo apparenti.

5 **A**D primum argumentum in oppositum dicendum quod illud dictum habitus est quo quis, &c. est intelligendum de habitu acquisito ex actibus qui causant proutatem & facilitatem ad similes actus, non autem de habitu infuso.

6 **A**D secundum dicendum quod gratia supponit naturam, & non e converso. Et ideo cognitio per habitum acquisitum ex naturalibus potest esse sine habitu infuso, sed cognitio secundum habitum gratie infusum non potest esse sine aliqua notitia naturali modo acquisita.

Sententia huius distinctionis. XXVI.
in generali & speciali.

EST autem spes & virtus. Superius determinavit Magister de fide. Hic determinat de spe. Et diuiditur in quatuor. Primo determinat de spe, ostendens quid sit. Secundo quoad obiectum, ostendens de quo sit: & assignat quoad hoc differentiam & convenientiam fidei, & spei. Et sicur fides, ita & spes. Tertio quoad subiectum, an fuerit in Christo. Post hæc superest inuestigare, Quarto quoad statum, vtrum scilicet fuerit in antiquis Patribus qui in lybno erant ibi, de antiquis vero Patribus. Hæc est diuisio, &c.

1 **I**N speciali sic procedit, & ponit duas definitiones spei. Prima est, quod spes est virtus, qua spiritualia bona & æterna cum fiducia expectantur. Secunda est, quod spes est certa expectatio futuræ beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & ex meritis præcedentibus, non quidem ipsam spem, sed rem speratam. Postea dicit quod sicut fides est de non visis, ita & spes, spes enim quæ videtur non est spes. Distingunt tamen fides & spes, quia fides est ram de bonis quam de malis, & tam de presentibus quam de futuris & præteritis, & tam de pertinentibus ad ipsum credentem quàm de non pertinentibus. Spes vero est solum de futuris bonis pertinentibus ad ipsum sperantem. Postea querit vtrum fides & spes fuerint in Christo & dicit quod non sicut non sunt in angelis & beatis, & quamvis dicatur de Christo, In te Domine speraui, illa tamen spes non fuit sicut nostra, quia manifestè videbat ea quæ credebatur & sperabat. Vltimo querit vtrum in antiquis Patribus qui fuerunt in lybno essent fides & spes, & dicit quod sic, sed fuerunt euacuatæ quando peruenerunt ad visionem. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.
Vtrum spes sit virtus.
Tho. 2. 2. q. 71. ar. 1.

Circa distinctionem istam queritur primo, vtrum spes sit virtus. Et arguitur quod non, quia virtus est dispositio perfecti, vt habetur. 7. Physico. sed spes est dispositio imperfecti, eius scilicet qui non habet quod sperat, cum spes sit de nondum habito, ergo spes non est virtus.

2 Item ad consequentiam finis supernaturalis videtur sufficere cognitio finis supernaturalis & amor eiusdem, sed primum scilicet cognitio sufficenter habetur per fidem, amor autem sufficenter per charitatem, ergo spes superfluit, sed nulla virtus est superflua, quare &c.

3 **I**N contrarium est, quia spes enumeratur inter fidem & charitatem quæ sunt virtutes, ergo ipsa est virtus.

4 **R**ESPONSIO. Circa questionem istam videntur duo. Primum est quod modis dicitur spes. Et in qua significatione nunc accipitur. Secundum est vtrum sit virtus.

5 **Q**UANTVM ad primum sciendum est quod spes accipitur quinq; modis. Vno modo pro certitudine, & sic accipitur Rom. 5, ubi dicitur quod tribulatio patientiam operatur. Patientia vero spes, id est, certitudine quasi di. quod patiens in tribulatione debet esse certus de retributione. Secundo pro passione appetitus sensitiui, & sic connumeratur in quatuor principales passiones quæ sunt spes, timor,

Inf. d. 71. q. 1.